

ЗАКОН

О ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА И ОБАВЉАЊУ ДЕЛАТНОСТИ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА

("Сл. гласник РС", бр. 25/2000, 25/2002, 107/2005 и 108/2005 - испр.)

І УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

1. Појам јавног предузећа

Члан 1

Јавно предузеће је предузеће које обавља делатност од општег интереса, а које оснива држава, односно јединица локалне самоуправе или аутономна покрајина.

Јавно предузеће се оснива и послује у складу са овим законом и законом којим се уређују услови и начин обављања делатности од општег интереса.

На пословно име, седиште, заступање и статусне промене јавног предузећа, као и на друга питања која нису посебно уређена овим законом, односно законом којим се уређују услови и начин обављања делатности од општег интереса, сходно се примењују одредбе закона којим се уређује правни положај привредних друштава које се односе на друштво с ограниченом одговорношћу и акционарско друштво (у даљем тексту: друштва капитала).

Државни капитал у јавном предузећу подељен је на акције или уделе одређене номиналне вредности и уписује се у регистар.

Државни капитал у јавном предузећу чине новчана средства уложена од стране државе и право коришћења над стварима и правима која су у државној својини.

2. Делатности од општег интереса

Члан 2

Делатности од општег интереса, у смислу овог закона, јесу делатности које су као такве одређене законом у области: производње, преноса и дистрибуције електричне енергије; производње и прераде угља; истраживања, производње, прераде, транспорта и дистрибуције нафте и природног и течног гаса; промета нафте и нафтних деривата; железничког, поштанског и ваздушног саобраћаја; телекомуникација; издавања службеног гласила Републике Србије; информисања; издавања уџбеника; коришћења, управљања, заштите и унапређивања добара од општег интереса (воде, путеви, минералне сировине, шуме, пловне реке, језера, обале, бање, дивљач), као и комуналне делатности.

Делатности у смислу става 1. овог члана јесу и делатности од стратешког значаја за Републику, као и делатности неопходне за рад државних органа и органа јединице локалне самоуправе, утврђене законом.

3. Облици организовања за обављање делатности од општег интереса

Члан 3

Делатност од општег интереса обављају јавна предузећа.

Делатност од општег интереса може да обавља и привредно друштво, односно други облик предузећа (у даљем тексту: други облици предузећа), део предузећа и предузетник, у складу са законом којим се уређује њихов правни положај, када им надлежни орган повери обављање те делатности.

Други облици предузећа, део предузећа и предузетник у обављању делатности од општег интереса имају исти положај као и јавно предузеће, уколико одредбама овог закона није друкчије прописано.

II ОСНИВАЊЕ И ПОСЛОВАЊЕ ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА И ДРУГИХ ОБЛИКА ПРЕДУЗЕЋА КОЈИ ОБАВЉАЈУ ДЕЛАТНОСТ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА

1. Оснивање јавног предузећа

Члан 4

Јавно предузеће оснива Република Србија.

Права оснивача из става 1. овог члана остварује Влада Републике Србије.

Јавно предузеће за обављање комуналне делатности или делатности од значаја за рад органа јединице локалне самоуправе може да оснује јединица локалне самоуправе, актом који доноси скупштина јединице локалне самоуправе.

Јавно предузеће може да оснује и скупштина аутономне покрајине.

Члан 5

Акт о оснивању јавног предузећа (у даљем тексту: оснивачки акт), садржи одредбе о:

- 1) називу и седишту оснивача;
- 2) пословном имену и седишту јавног предузећа;
- 3) делатности јавног предузећа;

- 4) правима, обавезама и одговорностима оснивача према јавном предузећу и јавног предузећа према оснивачу;
- 5) условима и начину утврђивања и распоређивања добити и сношењу ризика;
- 6) заступању јавног предузећа;
- 7) износу основног капитала, као и опису, врсти и вредности неновчаног улога;
- 8) органима јавног предузећа;
- 9) имовини која се не може отуђити, односно имовини за чије је располагање (отуђење и прибављање) потребна сагласност оснивача;
- 10) заштити животне средине;
- 11) другим питањима која су од значаја за несметано обављање делатности за коју се оснива јавно предузеће.

Одредба става 1. овог члана сходно се примењује и на садржину оснивачких аката предузећа са већинским учешћем државног капитала која обављају делатност од општег интереса.

2. Циљ оснивања и пословања

Члан 6

Јавно предузеће оснива се и послује ради:

- 1) обезбеђивања трајног обављања делатности од општег интереса и уредног задовољавања потреба корисника производа и услуга;
- 2) развоја и унапређивања обављања делатности од општег интереса;
- 3) обезбеђивања техничко-технолошког и економског јединства система и усклађености његовог развоја;
- 4) стицања добити;
- 5) остваривања другог законом утврђеног интереса.

3. Услови за обављање делатности од општег интереса

Члан 7

Јавна предузећа, други облици предузећа и предузетник могу да отпочну обављање делатности од општег интереса кад надлежни државни орган утврди да су испуњени услови за обављање те делатности у погледу:

- 1) техничке опремљености;
- 2) кадровске оспособљености;
- 3) заштите на раду;
- 4) заштите и унапређења животне средине;
- 5) других услова прописаних овим законом и законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса.

Други облици предузећа и предузетник могу да отпочну обављање делатности од општег интереса ако имају закључен уговор о правима и обавезама у обављању делатности од општег интереса (у даљем тексту: уговор).

Члан 8

Права, обавезе и одговорности између јавних предузећа или привредних друштава са већинским учешћем државног капитала, која обављају делатност од општег интереса и државе, односно јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине, уређују се актом о оснивању, а поједина права и обавезе могу се уредити и уговором у складу с овим законом и законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса.

Права, обавезе и одговорности између других облика предузећа или предузетника, који обављају делатност од општег интереса и државе, односно јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине, уређују се уговором у складу са овим законом и законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса.

Уговор из ст. 1. и 2. овог члана садржи нарочито одредбе о:

- 1) раду и пословању предузећа, односно предузетника;
- 2) правима и обавезама у погледу коришћења средстава у државној својини за обављање делатности од општег интереса, у складу са законом;
- 3) обавезама предузећа, односно предузетника у погледу обезбеђивања услова за континуирано, уредно и квалитетно задовољавање потреба корисника производа и услуга;
- 4) међусобним правима и обавезама у случају када нису обезбеђени економски и други услови за обављање делатности од општег интереса;
- 5) правима и обавезама у случају поремећаја у пословању предузећа;
- 6) другим правима и обавезама која произилазе из одредаба закона којим се уређује обављање поједине делатности од општег интереса и овог закона;
- 7) другим питањима која су од значаја за остваривање и заштиту општег интереса.

Уговор из ст. 1. и 2. овог члана, закључују Влада Републике Србије, односно извршни орган јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине и предузеће, односно предузетник који обавља делатност од општег интереса, пре отпочињања обављања те делатности.

4. Имовина

Члан 9

Имовину јавног предузећа и других облика предузећа која обављају делатност од општег интереса, чине право својине на покретним и непокретним стварима, новчана средства и хартије од вредности и друга имовинска права, укључујући и право коришћења добара у државној својини, односно добара од општег интереса.

Предузећа из става 1. овог члана, за обављање делатности од општег интереса, могу користити и средства у државној и другим облицима својине, у складу са законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса, оснивачким актом и уговором.

Јавна предузећа и привредна друштва са већинским учешћем државног капитала која обављају делатност од општег интереса имају своју имовину којом управљају и располажу у складу са законом, оснивачким актом и уговором.

Привредна друштва са приватним капиталом, односно привредна друштва са већинским учешћем приватног капитала, која обављају делатност од општег интереса, имају своју имовину којом управљају и располажу у складу са законом којим се уређује правни положај привредних друштава, оснивачким актом и уговором.

4а Продаја капитала и пренос акција запосленима без накнаде у поступку приватизације

Члан 9а

Оснивачким актом јавног предузећа и предузећа са већинским учешћем државног капитала које обавља делатност од општег интереса ближе се уређује процентуални износ државног капитала који је предмет продаје у поступку приватизације.

У јавним предузећима и предузећима са већинским учешћем државног капитала који обављају делатност од општег интереса, капитал за стицање акција без накнаде износи највише 30% државног капитала који се приватизује.

Државни капитал који се у акцијама преноси без накнаде запосленима у јавном предузећу и предузећу са већинским учешћем државног капитала које обавља делатност од општег интереса, који се приватизује методом јавног тендера, односно методом јавне аукције, не може бити већи од 15% капитала који се приватизује. Акције које су преостале после продаје и преноса запосленима без накнаде евидентирају се у Приватизационом регистру.

5. Одговорност за обавезе

Члан 10

Јавно предузеће за своје обавезе одговара целокупном својом имовином.

Други облици предузећа која обављају делатност од општег интереса за своје обавезе одговарају у складу са законом којим се уређује правни положај привредних друштава.

Предузетник који обавља делатност од општег интереса за своје обавезе одговара целокупном својом имовином.

6. Органи јавног предузећа

Члан 11

Органи јавног предузећа јесу:

- 1) управни одбор, као орган управљања;
- 2) директор, као орган пословођења;
- 3) надзорни одбор, као орган надзора.

Управни одбор и директор јавног предузећа чине управу јавног предузећа.

Оснивачким актом или статутом јавног предузећа може се утврдити да се у јавном предузећу бира и извршни одбор директора.

Члан 12

Председника и чланове управног одбора јавног предузећа именује и разрешава оснивач.

Представници запослених предлажу се на начин утврђен статутом.

Оснивачким актом јавног предузећа утврђује се број чланова управног одбора, као и њихов мандат.

Председник управног одбора има заменика кога одређује оснивач актом о именовану управног одбора.

Члан 13

Актом о именовану председника и чланова управног одбора јавног предузећа може се одредити да председник управног одбора остварује у јавном предузећу права и обавезе из радног односа.

Чланови управног одбора имају право на одговарајућу накнаду за рад у управном одбору, чију висину утврђује управни одбор јавног предузећа, на основу критеријума садржаних у годишњем програму пословања јавног предузећа.

Члан 14

Директора јавног предузећа именује и разрешава оснивач.

Оснивачким актом јавног предузећа утврђује се мандат директора.

Оснивач може до именовања директора јавног предузећа да именује вршиоца дужности директора.

Вршилац дужности директора може обављати ту функцију најдуже једну годину.

Члан 15

Председника и чланове надзорног одбора јавног предузећа именује и разрешава оснивач.

Представници запослених предлажу се на начин утврђен статутом.

Оснивачким актом јавног предузећа утврђује се број чланова надзорног одбора, као и њихов мандат.

Председник и чланови надзорног одбора имају право на одговарајућу накнаду. Висина накнаде утврђује се одлуком управног одбора јавног предузећа, на основу критеријума садржаних у годишњем програму пословања јавног предузећа.

Члан 16

Управни одбор:

- 1) утврђује пословну политику;
- 2) доноси дугорочни и средњорочни план рада и развоја и годишњи програм пословања;
- 3) доноси статут;
- 4) одлучује о смањењу и повећању основног капитала;
- 5) одлучује о оснивању зависног друштва капитала;
- 6) усваја извештаје о пословању предузећа и годишњи обрачун;
- 7) одлучује о расподели добити;

- 8) доноси инвестиционе програме и програме и критеријуме за инвестициона улагања;
- 9) одлучује о издавању, продаји и куповини акција, као и продаји удела у јавном предузећу или куповини удела у другом предузећу, односно привредном друштву;
- 10) врши и друге послове утврђене оснивачким актом и статутом.

Члан 16а

Директор јавног предузећа представља и заступа предузеће; организује и руководи процесом рада и води пословање предузећа; одговара за законитост рада предузећа; предлаже програм рада и план развоја и предузима мере за њихово спровођење; подноси финансијске извештаје, извештаје о пословању и годишњи обрачун; извршава одлуке управног одбора; врши и друге послове одређене законом, оснивачким актом и статутом.

Члан 16б

Надзорни одбор надзире пословање јавног предузећа; прегледа годишњи извештај, годишњи обрачун и предлог за расподелу добити.

Надзорни одбор најмање једанпут годишње подноси оснивачу извештај о извршеном надзору.

Извештај из става 2. овог члана надзорни одбор истовремено доставља управном одбору.

7. Општи акти

Члан 17

Општи акти јавног предузећа су статут и други општи акти утврђени законом.

Други облици предузећа који обављају делатност од општег интереса имају опште акте у складу са законом којим се уређује правни положај привредних друштава.

8. Упис у регистар

Члан 18

Јавна предузећа, као и други облици предузећа и предузетници који обављају делатност од општег интереса, региструју се у регистар у складу са законом којим се уређује регистрација привредних субјеката.

9. Оснивачка права

Члан 19

Јавна предузећа и привредна друштва са већинским учешћем државног капитала, која обављају делатност од општег интереса, могу основати зависно друштво капитала за обављање делатности из предмета свог пословања утврђеног оснивачким актом.

Јавно предузеће према зависном друштву капитала из става 1. овог члана, има права, обавезе и одговорности које има и оснивач јавног предузећа према јавном предузећу.

На акт из става 1. овог члана сагласност даје Влада Републике Србије, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине.

10. Улагање капитала

Члан 20

Јавна предузећа, као и привредна друштва са већинским учешћем државног капитала, која обављају делатност од општег интереса и други облици предузећа која обављају делатност од општег интереса могу улагати капитал у друга друштва капитала за обављање делатности од општег интереса или делатности која није делатност од општег интереса, на основу претходне сагласности Владе Републике Србије, односно надлежног органа јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине.

11. Расподела добити

Члан 21

Одлуку о расподели добити доноси управни одбор јавног предузећа уз сагласност оснивача.

Одлуком из става 1. овог члана део средстава по основу добити усмерава се оснивачу и уплаћује се на рачун прописан за уплату јавних прихода.

12. Унапређење рада и развоја

Члан 22

Унапређење рада и развоја јавног предузећа и предузећа, односно зависног друштва капитала, чији је оснивач јавно предузеће, заснива се на дугорочном и средњорочном плану рада и развоја.

За сваку календарску годину јавно предузеће и предузеће, односно зависно друштво капитала, чији је оснивач јавно предузеће, доносе годишњи програм пословања (у даљем тексту: Програм) и достављају га оснивачу јавног предузећа ради давања сагласности најкасније до 1. децембра текуће године за наредну годину.

Програм се сматра донетим када на њега сагласност да оснивач јавног предузећа.

Програм садржи, нарочито: планиране изворе прихода и позиције расхода по наменама; планирани начин расподеле добити јавног предузећа; елементе за целовито сагледавање политике цена производа и услуга, као и политике зарада и запослености у том предузећу, односно зависном друштву капитала, који се утврђују у складу са политиком пројектованог раста цена и зарада коју утврђује Влада Републике Србије за годину за коју се Програм доноси; критеријуме за коришћење средстава за помоћ, спортске активности, пропаганду и репрезентацију, као и критеријуме за одређивање зараде председника управног одбора и одређивање накнаде за рад председника надзорног одбора и чланова управног и надзорног одбора.

Члан 22а

У јавном предузећу, односно предузећу или зависном друштву капитала чији је оснивач јавно предузеће, у коме Програм није донет до почетка календарске године за коју се Програм доноси, зараде се обрачунавају и исплаћују на начин и под условима утврђеним програмом за претходну годину а цене њихових производа и услуга не могу се повећавати, до доношења Програма у складу са чланом 22. овог закона.

Члан 22б

Програми јавних предузећа чији је оснивач локална самоуправа, односно аутономна покрајина, као и предузећа, односно зависних друштава капитала, чији је оснивач то јавно предузеће, а на које је оснивач јавног предузећа дао сагласност, достављају се министарству надлежном за послове трговине, министарству надлежном за послове рада, министарству надлежном за послове финансија и министарству надлежном за послове локалне самоуправе, ради праћења кретања цена и зарада.

Ако је надлежни орган јединице локалне самоуправе, односно аутономне покрајине, дао сагласност на програм из става 1. овог члана, а тај програм садржи елементе који нису у складу са политиком пројектованог раста цена и зарада коју за ту годину утврђује Влада Републике Србије, министар надлежан за послове финансија може издати налог да се привремено обустави пренос трансферних средстава из буџета Републике Србије јединици локалне самоуправе, односно пренос припадајућег дела пореза на зараде и пореза на добит предузећа аутономној покрајини, до усклађивања тог програма са одредбом члана 22. став 4. овог закона.

Налог из става 2. овог члана министар надлежан за послове финансија може издати и ако надлежни орган јединице локалне самоуправе, односно аутономне покрајине, не обезбеди да се програм из става 1. овог члана, који је донет у складу са чланом 22. овог закона, извршава у делу који се односи на исплату зарада и на цене производа и услуга.

Влада Републике Србије ближе ће уредити поступак привремене обуставе средстава из ст. 2. и 3. овог члана, као и начин обавештавања и садржину обавештења о усклађивању програма из става 1. овог члана са одредбом члана 22. став 4. овог закона и о извршавању тог програма.

13. Промена делатности, седишта и фирме

Члан 23

Јавно предузеће може, поред делатности за чије је обављање основано, да обавља и друге делатности уз сагласност оснивача.

Промена седишта и фирме јавног предузећа врши се уз сагласност оснивача, на начин утврђен оснивачким актом јавног предузећа.

14. Накнада за коришћење добара од општег интереса

Члан 24

Јавна предузећа, други облици предузећа и предузетник, када у обављању делатности од општег интереса користе добра од општег интереса, плаћају накнаду за коришћење тих добара у складу са законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса, односно заштита, унапређење и коришћење добара од општег интереса.

15. Овлашћења оснивача

Члан 25

У случају поремећаја у пословању јавног предузећа и привредног друштва са већинским учешћем државног капитала, које обавља делатност од општег интереса, оснивач може предузети мере којима ће обезбедити услове за несметано функционисање предузећа, односно привредних друштава и обављање делатности за које је предузеће, односно привредно друштво основано, осим ако је оснивачким актом и законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса другачије одређено, а нарочито:

- 1) промену унутрашње организације јавног предузећа;
- 2) разрешење органа које именује и именовање привремених органа предузећа, односно привредног друштва;
- 3) ограничења права појединих делова предузећа да иступају у правном промету са трећим лицима;
- 4) ограничење у погледу права располагања појединим средствима у државној својини;
- 5) друге мере одређене законом којим се уређују услови и начин обављања делатности од општег интереса и оснивачким актом.

Кад поремећај у пословању јавног предузећа чији је оснивач јединица локалне самоуправе, односно аутономна покрајина може имати за последицу угрожавање живота и здравља људи или имовине, а надлежни орган оснивача не предузме

благовремено мере из става 1. овог члана, те мере може предузети Влада Републике Србије.

Члан 26

За време ратног стања или непосредне ратне опасности оснивач може у јавном предузећу и привредном друштву са већинским учешћем државног капитала које обавља делатност од општег интереса, утврдити организацију за извршавање послова од стратешког значаја за Републику.

16. Обезбеђивање заштите општег интереса

Члан 27

Ради обезбеђивања заштите општег интереса у јавном предузећу, Влада Републике Србије, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине, даје сагласност на:

- 1) статут;
- 2) давање гаранција, авала, јемстава, залога и других средстава обезбеђења за послове који нису из оквира делатности од општег интереса;
- 3) тарифу (одлуку о ценама, тарифни систем и др.);
- 4) располагање (прибављање и отуђење) имовином предузећа веће вредности, која је у непосредној функцији обављања делатности од општег интереса, утврђеном оснивачким актом;
- 5) акт о општим условима за испоруку производа и услуга;
- 6) улагање капитала;
- 7) статусне промене;
- 8) акт о процени вредности државног капитала и исказивању тог капитала у акцијама, као и на програм и одлуку о својинској трансформацији;
- 9) друге одлуке, у складу са законом којим се уређује обављање делатности од општег интереса и оснивачким актом.

Предлог за давање сагласности из става 1. овог члана Влади Републике Србије подноси надлежно министарство.

Одредба става 1. овог члана сходно се примењује и на друштва капитала са већинским учешћем државног капитала која обављају делатност од општег интереса, ако оснивачким актом тог друштва није друкчије уређено.

Члан 28

Остваривање општег интереса у другим облицима предузећа која обављају делатност од општег интереса за Републику, односно за јединицу локалне самоуправе или аутономну покрајину, обезбеђује се давањем сагласности Владе Републике Србије, односно надлежног органа јединице локалне самоуправе или аутономне покрајине на:

- 1) статут;
- 2) тарифу (одлуку о ценама, тарифни систем и др.);
- 3) друге одлуке у складу са законом којим се уређује обављање поједине делатности од општег интереса и уговором.

Предлог за давање сагласности из става 1 овог члана Влади Републике Србије подноси надлежно министарство.

Одредбе става 1 овог члана сходно се примењују и на предузетника који обавља делатност од општег интереса.

17. Остваривање права на штрајк

Члан 29

У јавном предузећу и другим облицима предузећа која обављају делатност од општег интереса право на штрајк запослени остварују у складу са законом којим се уређују услови за организовање штрајка, колективним уговором и актом оснивача, односно послодаваца о минимуму процеса рада.

Члан 30

У случају да се у јавном предузећу, односно у другом облику предузећа које обавља делатност од општег интереса, не обезбеде услови за остваривање минимума процеса рада, министарство надлежно за област у оквиру које је та делатност, предузима неопходне мере, ако оцени да могу наступити штетне последице за живот и здравље људи или њихову безбедност и безбедност имовине или друге штетне неотклоњиве последице, и то:

- 1) увођење радне обавезе;
- 2) ангажовање радника из других техничко-технолошких система и других радника;
- 3) покретање поступка за утврђивање одговорности директора и председника и чланова управног одбора јавног предузећа.

III ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

1. Прелазне одредбе

Члан 31

Даном ступања на снагу овог закона јавна предузећа, као и друга предузећа и предузетници који обављају делатност од општег интереса, настављају са радом у складу са прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона и оснивачким актом.

Оснивачи предузећа из става 1. овог члана, ускладиће оснивачка акта тих предузећа са одредбама овог закона у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона, ако овим законом није друкчије одређено.

За јавна предузећа основана законом за обављање делатности од општег интереса која чине јединствен техничко-технолошки систем и јавна предузећа и друге облике предузећа која су до дана ступања овог закона на снагу та јавна предузећа основала, Влада Републике Србије донеће акта о оснивању у којима ће утврдити и начела за организацију тих предузећа.

Члан 32

Други облици предузећа, делови предузећа и предузетници, којима је поверено обављање делатности од општег интереса, настављају са радом у складу са прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона и уговором о поверавању обављања делатности, до усклађивања тог уговора са одредбама овог закона.

Усклађивање уговора из става 1. овог члана, са одредбама овог закона, извршиће се у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 33

Јавна предузећа и други облици предузећа који обављају делатност од општег интереса, ускладиће своје опште акте, организацију и пословање са одредбама овог закона у року од шест месеци од дана усклађивања оснивачких аката за та предузећа.

Члан 34

(Брисан)

Члан 35

Предузећа са улогом страног улагача основана у складу са законом којим се уређује обављање појединих делатности од општег интереса и законом којим се уређује страно улагање, настављају са радом у складу са оснивачким актом, општим актима и датом сагласношћу Владе Републике Србије.

2. Завршне одредбе

Члан 36

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о јавним предузећима ("Службени гласник РС", број 6/90).

Члан 37

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".